

Tēnā koe Hana Koko

nā Quentin Hita, nō Ngā Puhī

Tēnā koe Hana Koko, he tuhinga tēnei ki a koe, whakaatu atu he aha āku perehana reo Māori e hiahia ana au mō tēnei kirihimete.

Tuatahi, he hoa mōku ki te hanga āka, hei oranga mō mātou i te waipuke e whakatauharewhare iho nei e kīia nei ko te ao o te 'rorohiko,' arā, te tīwī, ipurangi, aha atu. Te waipukenga o te ao i te taima i a Noa – hore he paipainga i tēnei waipuke rorohiko. Ka auē ētahi, te aroha anō ki te reo, kei riro mā te rorohiko, mā te pouaka whakaata e ako, taukiri ē. E tika ana hoki, kia mataara mātou Hana Koko.

Hei tauira, ka whakaaro noa ake ki ngā pikitia ako i te reo i runga i te pouaka whakaata. Tērā tētahi, taku mōhio, kei te takiwā o te whā tekau mano tāngata e ū ana te mātakitaki i ia pō (hāunga ngā mea e timotimo kau ana te mātakitaki). Kia tekau atu ngā tau, e hia rau mano kē – nā te tīwī rātou i ako ki te kōrero Māori. Mātou te hunga horekau nā te tīwī te mōhio ki te kōrero Māori, ka waipuketia pea mātou. Ko te mea kē, ka whati mai anō rā tēnei waipuke ahakoa pēhea, nō reira me aha mātou?

Ko te hunga aroha ki te reo, aroha ki ngā reo ā-takiwā, te reo tūturu o ngā tūpuna, (ko rātou te hunga e tika ana hei hanga i te āka nei), e titiro kē ana ki ō mātou maunga whakahī hei oranga mō mātou. Ko te mate kē, me ō mātou maunga whakahī katoa, ngaro katoa anōki i tēnei waipuke. Koia ko taku

inoi hoa nei mōku ki te hanga āka.

Tuarua, he ngākau rīpenetā mō ngā kupu 'hou' e hangā nei e Te Taura Whiri, ewaiake, ewhakataurekarekatia nei e ētahi o mātou aua kupu. Ko te āhua o taua ngākau rīpenetā, he aroha, ē, ki ngā mea pēnei i au nei, e toru aku tamariki, mehemea kāhore ētahi o ēnei kupu hou, kua kore kē e taea e aku tamariki tō rātou ao te kōrero Māori. Te taonga tākaro rawe rawa ki taku tamaiti mātāmua e whā nei ngā tau, he tēpu kāmura, me ngā taputapu katoa. Hana Koko, e hia momo kani, e hia momo hama, e hia momo aha. I roto i te reo Pākehā, he ingoa anō o ēnei tū taputapu katoa. Moumou kia kore i te reo Māori. Ahakoa i te 'vice' nei. Mēnā kāhore i kitea e au te kupu 'purimau' i te papakupu a Katarina Mataira, kua noho kūware tonu au taea noatia tēnei rā.

Te perehana tuatoru hei inoi māku, he aranga hou mō te reo Māori. Kua 'whare wānangatia' te reo Māori tae pai kia hēmanawa. Ka oti katoa ēnei akoranga, ka puta mai te tauira i te whare wānanga, ka whai tamariki, kātahi ka . . . kūware me pēhea te kōrero Māori ki ana tamariki i runga i te ao tamariki.

Ā hea tū ai ētahi akoranga 'Ko te Reo Māori Kōrero Tahī ki te Tamariki'? Hana Koko, ki te kore e taea te reo te tuku iho, he aha te patanga?

Mea nei te tauira. Taku mātāmua nei anō, wāti ana māua i a Justice League,

ko Batman rātou ko Superman, ko Wonderwoman, ko Flash, e haere ana i te koraha.

'Kei hea rātou Pāpā?'

'Kei te koraha.'

Kātahi te hunga nei ka paoro ki te aha rānei.

'I paoro rātou ki te aha Pāpā?'

'He ārai ngaro. Titiro, kua weto, kua puta mai he tāone.'

'He aha tēnā e rere mai nā?'

'He hako e rere mai ana mā runga i tana motopaiki rere takiwā.'

Hana Koko, e ako ana rānei mātou ki te kōrero tahī ki ā mātou tamariki i ngā kura ako reo nei?

Hei whakamutunga Hana Koko. I a koe e taritari haere ana i ō perehana, pānuitia haeretia hoki tēnei kaupapa: www.tuhikau.wordpress.com. Mā konei ka taea ai aku kōrero te tīhaehae e ētahi, te aha rānei kia tauriterite ai te whakawhitiwhiti.

Kia ora Hana Koko.

Ngā Tohu Pikihuia 2007 - Ngā Toa Tuhi Pakiwaitara

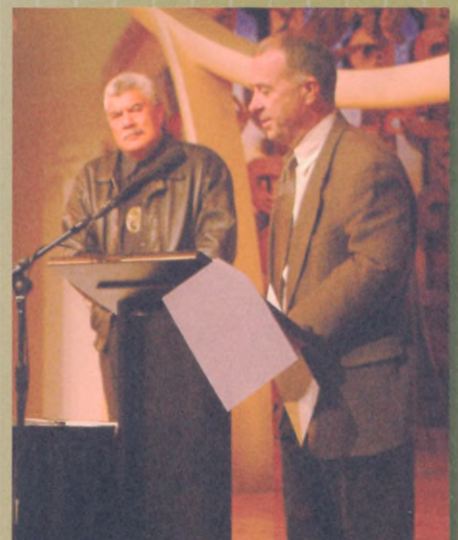
"Nā te whare tā pukapuka o Huia te whakaaro. Nā te hunga kaingākau ki te tūbitūhi i tautoko."

Tūturu, he maha ā tātau kaupapa kua whakatūria i roto i ēnei wā hei whakapiki i te tangata. Ko ngā Tohu o Pikihuia tētahi noa iho o aua tū momo kaupapa kei te whakahaeretia i ia rua tau.

He mea whakaara tēnei kaupapa e te whare tā pukapuka o Huia rāua ko Te Waka Taki Kōrero i te tau 1995, i runga i te whakaaro, me whakatakoto e tātau te Māori tētahi ara mā tātau anō e tipu ai te tangata hei kaituhi, e puta ai hoki ā tātau ake kōrero ki te ao. Ko ngā Tohu o Pikihuia te whakatinanatanga o taua whakaaro. Nō te marama o Mahuru 2007 i tū ai tēnei hui ki Te Whanganui a Tara, ki te Papa Tongarewa.

Ko te pikihuia tētahi o ngā taonga whakapaipai o mua, ā, ka tangohia e ō tātau tūpuna, ka titia ki te upoko hei piki tūrangī, hei tohu rangatira. Koia i tikina ai

Huri atu ki te whārangi tekau

Ka tautokotia a Uenuku Fairhall